

GROOT ALGEMEEN HISTORISCH, GEOGRAPHISCH, GENEALOGISCH EN OORDEELKUNDIG WOORDEN-BOEK,

BEHELZENDE

Het voornaamste, dat vervat is in de Woorden-boeken van

MORERY, BAYLE, BUDDEUS, enz.

ALS DE GEHELE

KERKELYKE EN WERELDYKE GESCHIEDENIS,

Of een kort begrip van de Levens en merkwaardigste Bedryven van de Patriarchen, Rechters, Joodsche Koningen, Propheten, Apostelen, Vaders der eerste kerke, Pauzen, Kardinalen, Bisschoppen, Prelaten, voornamelyc Godgeleerden, befaamde Ketteren, en der zelve gevoelens, benevens een Historisch verhaal van de CONCILIIEN EN KERKVERGADERINGEN, de instelling en voortgang van de **GEESTELYKE EN WERELDYKE ORDENS**, en de Levens van der zelve Stichters;

Voorts de Levens-bedryven der Keizeren, Koningen, Keurvorsten, Vorsten, Opper-veldheeren, vermaarde Krygshelden, uitmuntende Staatsdienaren, geleerde Mannen, en der zelve werken, Wysgeren, eerste Uitvinders van Kunsten, Dichters, en in het algemeen van alle de genen, die zich in alle foorten van beroepingen door hunne Wetenschappen, of uitmuntende Bedryven hebben vermaard gemaakt,

ALS MEDE

EEN HISTORISCH VERHAAL EN ZEDEKUNDIGE UITLEGGING

Van de oude Heidensche Verdictselen en Fabelen, der zelve gewaande Goden en Godinnen, de aloude **EEUW**, **REN** en **SCHOUWSPLEEN**, benevens de gene, die tegenwoordig by openbare en andere plegtigheden gebruikelijk zyn; als mede alle andere Ceremonien en Gewoontens; de benamingen der Waardigheden en Eerampten; verscheide Klooster-geloften en Gezindheden van Christenen, Joden en Heidenen; Wetten, Willekeuren, Plakkaten en Ordonnantien, die in de Geschiedenisfen der byzondere Ryken en Staten aanmerkelyk zyn;

VERDER

EEN GEOGRAPHISCHE, STAATKUNDIGE EN HISTORISCHE BESCHRYVING

Van de Keizerryken, Koninkryken, Vorstendommen, Republyken, Landchappen, Eilanden, Gebergten, Rivieren, Steden, Kasteelen, Kloosters, en andere aanmerkelyke plaatsen der Oude en Nieuwe Wereld-beschryving, met aanwyzinge van der zelve Gelegenheit, Naam, Uitgestrektheit, Oorsprong, Staatsbestier, Regering-wyze, Godsdienst, Wetten, Zeden, Gewoontens, enz. enz.

EINDELYK

EENE ZEER NAAUWKEURIGE GENEALOGISCHE BESCHRYVING

Van de Doorluchtige Afkomst en hedendaagse gekroonde Hoofden en aanzienlyke **GESLACHTEN** der gehele Aardbodems, der zelve verdeeling in Stamhuizen en Linien, en van alle de voornaamste Familiën, byzonderlyk de **ZEVENTIEN NEDERLANDSCHE PROVINCIËN** betreffende.

*Alles in eene nette order naar het Alphabet en volgens de schikking, die de bovengemelde en andere vermaarde Schryvers in hunne Woorden-boeken in andere Talen gebouwen hebben, opgesteld, vertaalt, en met een aanzienlyk getal **Artikelen** doorgaans en alom, doch voornamelyk ten opzichte van de zaken der **NEDERLANDEN**, waar van andere Woorden-boeken weinig of niets melden, uit allerlei zo gedrukte als gescrevene Boeken, Papieren, echte Berichten en Bezynen vermeerders, verbeterd, besibaast, veranderd en opgebeldert, met al het gene tot kennisse van **GESCHIEDKUNDE, TYDREKENING EN WERELD-BESCHRYVING***

kan dienen.

LETTER F. G. H.

VYFDE DEEL.

*Te Amsterdam, } By { BRUNEL, WETSTEINS en SMITH, WAESBERGE, DE COUP, HUMBERT.
Te Utrecht, } { WILLEM VAN DE WATER. Leyden, SAMUEL LUCHTMANS.
's Gravenhage, } { De Weduwe A. MOETJENS, VAN DOLE, VAILLANT.*

M D C C X X I X.

Met Privilegie.

GOEREE, een eilandt, met een open stedeke, gelegen in de Nederlanden, in het Zuid-Westerdeel van Hollandt, voor aan de Noordzee en de grenzen van Zeelandt, ten Zuid-Westen van het eilandt Voorn. Het wordt anders ook *West-Voorn* genoemd, en heeft den naam van **Goeree** van het stedeke van dien name gekregen, de welke eene goede rede voor de schepen te kennen geeft. Het zelve legt tegen over Hellevoetsluis en het oude Hollandfche kasteel Helleum, al lang in de Maze verdrongen en weggespoelt: zo dat 'er van ouds zodanig eene wydte tusschen het landt van Voorn en dat van **Goeree** niet is geweest, als tegenwoordig, maar waarschynlyk eene enge vaart slechts tusschen beide heeft gelopen; waar uit, volgens *S. van Leeuwen*, niet zonder reden gedreven wordt, dat het landt van **Goeree** en dat van Bommenee, op het eilandt Schouwen, met het aangedykte gedeelte van Dirkslandt, aan het eilandt Flackee, met een rond-afgespoelden cirkel onder de landen van Voorn behoort hebben, en daarom nog onder Hollandt en het Hollandfche recht worden gehouden: ja uit een oud gedicht op de Oude-Wereldt, waar van men in het vervolg van dit artykel ook nog iets zal zeggen, wordt van een ouden ryweg tusschen **Goeree** en den Brielgesproken, in dezert voegen:

*Was dit dien weg ook niet van GOEREE op den BRIELE,
 Daar langs den Meghelaar, gelyk men zomtyds seid,
 Dat hy den wagen lang op vragt gereden heit,
 Wel dan, 't sebeen 't nog wat waar, dat de oude lui ons seiden?
 Een schapewagter eerst met schop een greepie leiden,
 'Hier tusschen GOEREE'S landt en 't BRIELSE land te gaar',
 Daar doe de See in viel, en scheidse van malkaar.*

Hier uit blykt dan, dat het gevoelen, dat de twee gemelde eilanden van ouds maar een eilandt uitgemaakt hebben, ten minste voor zeer waarschynlyk mag gehouden worden, te meer, dewyl **Goeree**, als boven gezegt is, ook bekend is geweest onder den name van West-Voorn.

Het stedeke **Goeree**, eertyds eene redelyk goede koopstadt, is thans zeer vervallen, zynde des zelfs haven of rede aan de eene zyde geheel gestopt, en wordende aan de andere zyde gedurig door de zeegolven bedreigt. *Boxhorn* en *Guicciardyn* zeggen, dat **Goeree**, tegenwoordig onder Hollandt, voortyds onder Zeelandt heeft behoort, en, volgens het getuigenis van den laatstgemelden schryver, voor nu omtrent twee honderd jaren door accoord aan de Staten van Hollandt is gekomen. En *Vossius* getuigt, dat **Goeree** omtrent het midden der dertiende eeuw een graafschap is geweest. Ook zegt de reets gemelde *Boxhorn*, dat hy in de schriften van het klooster Rhynsburg van den heere van **Goeree**

gewag vindt gemaakt; maar of dat **Goeree** het tegenwoordige zy durft hy niet verzekeren. Dit eilandt loopt, volgens de beschryvinge van *Smallegange*, Oost en West de stranden langs tot omtrent de Kaai toe, en van de gezegde Kaai tot het Vygevat West-Zuid-West. Dan volgt de plaat, de Springer genaamt, liggende in het Westen van **Goeree**, en zynde in den zomer gemeenlyk droog. Dit loopt zo rond heen tot in den Hals, het zeewater tot in Haringvliet uitwerpende; zo dat de zee dit eilandt rondom bespoelt. Het heeft aan de eene zyde duinen, daar de zeegolven, door de winden opgezet, met eene felle kracht op aanlopen, ruiffchen en donderen; zo dat het siltig nat dikwils de hoogste duinheuvels besproeit. Hier strandt ook menig kostelyk schip. Aan de andere zyde heeft het schone landen en gorffingen. Behalven het stedeke **Goeree** legt hier een dorpie, het *Oude Dorp*, anders ook *Diepenhorst*, genoemd.

Digt by **Goeree**, niet verre van den Briel, wierdt, volgens het verhaal van *Baudartius*, in den somer des jaars 1618, Noordwaarts aan, naar de zee toe, eene oude vervalle stadt ontdekt, welke eenige honderden van jaren met zandt was overstelp geweest, en in den gezegden jare door de afspoelinge van het zeewater wederom ontbloot en ontdekt wierdt. De zelve wierdt door de inwoners van **Goeree** de *Oude Wereld* genoemd; men vondt 'er de grondvsten van grote huizen en lange straten, waar uit men besloot, dat het voortyds eene aanzienlyke stadt moest geweest zyn, ja eene stadt, daar de Romeinen al huis gehouden hadden, maar van welkers ondergang de oude geschiedschryvers nochtans geen gewag maken. *Baudartius* voegt daar by, dat 'er velerhande oudheden en kopere penningen, met het omschrift van *Adrianus* en *Antoninus*, gevonden wierden; waar uit hy oordeelt,

GOE.

deelt, dat deze verwoefte ſtadt eertyds onder de Romeinen geſtaan heeft. De zelve was eene menigte jaren te voren ook al eens ontdekt. In de aantekeningen van *Leonard de Zutter*, die lange jaren geheimschryver te *Goerte* is geweest, wordt, volgens *Smallegange*, mede gevonden, dat by de ontdekkinge dezer plaatſe vele goude, zilvere en kopere penningen gevonden wierden, hebbende alle op de eene zyde de beeldteniffen van de oude Roomſche keizeren, en op de andere zyde verſcheide andere figuren. De namen der keizeren ſtonden rondom der zelveer hoofd te lezen. Ook wierden 'er goude en kopere ringen gevonden, waar op, volgens zommiger uitlegginge, *Alexander de Grote* en *Julius Ceſar* afgebeeld ſtonden. Nog wierdt 'er een ring gevonden, met het hoofd van *Minerva*, en meer andere dingen. Voorts zag men 'er niet eene enkele ſtraat of twee, maar eene menigte van ſtraten; zommige regt, andere kromom lopende. In het kort, zegt de gemelde *Leonard de Zutter*, hier moet eene volkryke plaats geweest zyn. Eenige brave mannen hebben geoordeelt, dat *Oud-Vlaarding*en deze verdronke ſtadt is geweest; het welk zo zynde, zou men, volgens zekeren Schryver, moeten geloven, dat het zelve van een Roomſch kasteel tot eene zo grote en volkryke ſtadt is aangegroeit: want men weet, dat de Romeinen hier verſcheide ſterktens en kasteelen gebouwt hebben.